

บทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง*

The Role of Thailand's Media in the Political Transformation

อริน เจียจันทรพงษ์ (Arin Jiajanpong)**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง บทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อไทยในกรณีการเลือกตั้งทั่วไป 2 กุมภาพันธ์ 2557 และกรณีรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ใช้ทฤษฎีอำนาจของสื่อในระบบสื่อสารการเมืองของไมเคิล กูเรวิทช์ (Michael Gurevitch) และเจย์ บลูมเลอร์ (Jay Blumler) วิเคราะห์การแสดงบทบาททางการเมืองของสื่อ 3 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน และบางกอกโพสต์ สื่อโทรทัศน์ ได้แก่ ททบ. 5 ไทยพีบีเอส และวอยซ์ทีวี และสื่อออนไลน์ ได้แก่ ประชาไท และไทยพับลิก้า

ผลการศึกษาพบว่า สื่อกลุ่มตัวอย่างแบ่งขั้วเลือกข้างในสถานการณ์วิกฤตทางการเมือง กรณีการเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 มติชน วอยซ์ทีวี และประชาไท แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้นำ มีจุดยืนสนับสนุนการเลือกตั้ง บางกอกโพสต์แสดงบทบาทเป็นคนกลาง ส่วนไทยรัฐ และ ททบ. 5 แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน มีน้ำเสียงไม่สนับสนุนการเลือกตั้ง แต่ไม่แสดงท่าทีอย่างเปิดเผย ขณะที่ไทยพีบีเอส และไทยพับลิก้าแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านมีจุดยืนเป็นคนกลาง ส่วนกรณีรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 พบว่า มติชน วอยซ์ทีวี และประชาไท แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้นำ มีจุดยืนเลือกข้างไม่สนับสนุนการรัฐประหาร บางกอกโพสต์แสดงบทบาทเป็นคนกลาง ทั้ง 4 องค์กร เป็นสื่อที่มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจนและคงเส้นคงวาทั้ง 2 กรณี ส่วนไทยรัฐแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน แต่มีท่าทียอมรับความจำเป็นในการรัฐประหาร ขณะที่ ททบ. 5 เปลี่ยนไปแสดงบทบาทชี้นำทางการเมืองและสนับสนุนรัฐประหาร สำหรับไทยพีบีเอสแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน มีท่าทีไม่สนับสนุน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องบทบาทของสื่อในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ การเมือง และประชาธิปไตย: ศึกษากรณีประเทศไทย กัมพูชา และอินโดนีเซีย (The Role of Media in the Transformation of Economy, Politics and Democracy: A case of Thailand, Indonesia and Cambodia) ซึ่งได้รับทุนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2558 มีรศ.ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์ เป็นหัวหน้าโครงการ มีรศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ เป็นหัวหน้าทีมวิจัยในส่วนประเทศไทย และอินโดนีเซีย มีอริน เจียจันทรพงษ์ และธิดิมา อรุณพัฒน์พงศ์ เป็นนักวิจัยผู้ช่วย โดยบทความนี้ได้คัดเลือกเน้นเฉพาะส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาเรียบเรียงนำเสนอ

This article is a part of the research "The Role of Media in the Transformation of Economy, Politics and Democracy: A Case of Thailand, Indonesia and Cambodia" funded by Chulalongkorn University in 2015. The researchers were Assoc. Prof. Dr.Nualnoi Treerat as the head of the project and Assoc. Prof. Dr. Ubonrat Siriyuvasak as the head of Thailand. Also Arin Jiajanpong and Thitima Urapeepatpong were in charge of assistant researchers. This article selected the content analysis part of the research to be presented.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร

Assistant Professor, Faculty of Information and Communication Technology, Silpakorn University.,
Email: arin_115@hotmail.com, Tel: 086-897-4507

รัฐประหาร ส่วนไทยพับลิก้าแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน มีจุดยืนเป็นคนกลางในตอนแรก ต่อมาค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นไม่สนับสนุนการรัฐประหาร ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อไทยไม่ได้แสดงบทบาทตรงไปตรงมาหรือชัดเจนตายตัว แต่มีลักษณะเลือกข้างที่หลากหลาย เป็นผลจากเงื่อนไขความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองและการแข่งขันทางเศรษฐกิจทำให้ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

คำสำคัญ: บทบาทสื่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเลือกตั้ง รัฐประหาร

Abstract

This article adopts the approach of media power in the political communication system introduced by Michael Gurevitch and Jay Blumler to analyze the role of Thailand's media in political transformation, a period of time in which Thailand had the 2014 general election and coup d'état. The study will investigate the role of three principal categories of media, viz the print media, (Thairath, Matichon, and Bangkok Post), the broadcast media (Channel 5, ThaiPBS, and VoiceTV), and the online media; (Prachatai and Thaipublica).

During the election it is found that Matichon, VoiceTV, and Prachatai play an editorial guide role in supporting the election while Bangkok Post positions itself as a moderator. However, Thairath and Channel 5 act as the public watchdog, by implication, and do not advocate election. For ThaiPBS and Thaipublica, they have a watchdog role of the government as well as keep silent whether they protest against the election. In the military coup in 2014 Matichon, VoiceTV and Prachatai are explicitly against the coup. Bangkok Post acts as a moderator. This shows that these four news organizations play its role in both political cases clearly and consistently. On the contrary, albeit considered a watchdog Thairath seems to accept that the coup is needed to solve political problems. Channel 5 expresses its political standpoint through taking a more active role of backing the coup whereas ThaiPBS functions as a watchdog against the coup. It is interesting that Thaipublica has changed its role from a watchdog remaining politically neutral to oppose the coup. These research findings show that there is an oscillation in the role of Thailand's media. The so-called "partisan polyvalence" strategy is hence used by Thai media to fight for survival in political instability and economic competition.

Keywords: Media's roles, Political transformation, Election, Coup d'état

บทนำ

ข่าวสารในพื้นที่สาธารณะของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตย ประชาชนรับรู้ข่าวสารเหล่านี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในห้วงเวลาที่เป็นรอยต่อใหญ่ของแต่ละสังคม สื่อมวลชนจึงมีบทบาทร่วมกับสถาบันการเมืองและสถาบันสังคมอื่น ๆ เสมอ บ่อยครั้งสื่อมวลชนมีบทบาทชี้แนะทางการเมืองในฐานะคนกลางที่ทำหน้าที่เสนอข่าวสาร และทักษะในลักษณะตัวแทนประชาธิปไตยและความคิดเห็นของคนกลุ่มต่าง ๆ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ คือ มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเป็นรัฐบาลทหารที่มาจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยกองทัพอ้างเหตุความขัดแย้งทางการเมืองยืดยาวนาน ก่อนหน้าเหตุการณ์นี้ มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 แต่กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งแรกเริ่มตั้งขึ้นเพื่อชุมนุมคัดค้านการออกพ.ร.บ.นิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ได้ขัดขวางการรับสมัครเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในหลายพื้นที่ มี 28 เขตเลือกตั้งไม่มีผู้สมัคร กปปส. ที่มีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำ มีข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก เพื่อให้มีการตั้งสภาประชาชนเพื่อปฏิรูปประเทศก่อนการเลือกตั้ง

ในวันเลือกตั้งล่วงหน้า 26 มกราคม 2557 และวันเลือกตั้งทั่วไป 2 กุมภาพันธ์ 2557 มีผู้ชุมนุมขัดขวางผู้ต้องการไปลงคะแนนในหลายพื้นที่ อย่างไรก็ดี มีหน่วยเลือกตั้งทั่วประเทศที่สามารถดำเนินการลงคะแนนจนเสร็จสมบูรณ์ 83,669 หน่วย จากทั้งหมด 93,952 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 89 ส่วนหน่วยเลือกตั้งที่ปิดลงคะแนนมี 10,283 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 10.90 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 375 ที่นั่ง ดำเนินการเลือกตั้งเสร็จสมบูรณ์ 306 ที่นั่ง ขาดอีก 69 ที่นั่งจาก 18 จังหวัด ในจำนวนนี้แบ่งเป็น 9 จังหวัด ไม่สามารถเปิดลงคะแนนได้ ส่วนอีก 9 จังหวัดไม่สามารถจัดเลือกตั้งให้เสร็จสมบูรณ์ทุกหน่วย (Post Graphics, 2014: 1) สุดท้ายศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยวันที่ 21 มีนาคม 2557 ให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ

อีกด้านหนึ่ง กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้ออกมาชุมนุมต่อเนื่องเริ่มเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2557 ที่ถนนอักษะ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ระบุว่า ต้องการต่อต้านการมีรัฐบาลใหม่ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและต่อต้านการทำรัฐประหารทุกรูปแบบ ขณะที่กลุ่ม กปปส. ประกาศชุมนุมใหญ่ครั้งสุดท้าย ประกาศยึดอำนาจคืนประชาชนเพื่อตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ มีการเดินขบวนไปยังสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ได้แก่ ช่อง 3 5 7 9 และ 11 ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2557 และกดดันให้นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย ซึ่งรักษาการประธานวุฒิสภาแทนนายนิคม ไวยรัชพานิช ที่หมดวาระการดำรงตำแหน่ง ดำเนินการให้วุฒิสภาคัดตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ตลอดสัปดาห์นั้นยังมีเหตุการณ์รุนแรง เช่น มีคนร้ายยิงอาวุธปืนเอ็ม 79 ใส่โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 2 ลูก เกิดเหตุระเบิดบริเวณเอสซีบีปาร์ค มีคนร้ายขับรถราดยางใส่แนวรักษาความปลอดภัยของกลุ่ม กปปส. บริเวณสี่แยกคอกวัวและยิงเอ็ม 79 ใส่กลุ่มผู้ชุมนุมบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จนมีผู้บาดเจ็บ 23 คน และเสียชีวิต 3 ราย (ไทยพับลิก้า, 2557: ออนไลน์) กองทัพพบได้อ้างสถานการณ์นี้ประกาศกฎอัยการศึก

ทั่วราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 เวลา 03.00 น. ส่วนวันถัดมา เวลา 13.30 น. ได้เชิญ 7 ฝ่ายเข้าหารือ ประกอบด้วย ตัวแทนฝ่ายรัฐบาล ตัวแทนวุฒิสภา ตัวแทน กกต. ตัวแทนพรรคเพื่อไทย ตัวแทนพรรคประชาธิปัตย์ ตัวแทนกลุ่ม กปปส. และตัวแทนกลุ่ม นปช. โดยพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ให้แต่ละฝ่ายไปคิดข้อเสนอทางออกประเทศ และนัดหารืออีกครั้งช่วงบ่ายวันรุ่งขึ้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2557: ออนไลน์) การประชุมร่วมกันวันถัดมาคือ 22 พฤษภาคม 2557 แต่ละฝ่ายได้เสนอแนวทางแต่ยังไม่ได้ข้อยุติที่ตรงกัน พล.อ.ประยุทธ์ ประกาศยึดอำนาจการปกครองกลางวงหารือ (ประชาชาติออนไลน์, 2557: ออนไลน์)

บทความวิจัยเรื่องบทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มองสื่อในฐานะเป็นสถาบันการเมือง (political institution) สถาบันหนึ่งของสังคมที่เป็นผู้กระทำการทางการเมือง (political actor) ซึ่งต้องมองว่า สื่อใช้อำนาจทางการเมืองของตนอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน (McCargo, 2000) งานชิ้นนี้จึงต้องการทำความเข้าใจว่า สื่อได้แสดงบทบาทอย่างไรเพื่อให้พื้นที่สาธารณะของสื่อสะท้อนความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในห้วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

กรอบแนวคิด

การศึกษารั้วนี้นำทฤษฎีอำนาจของสื่อในระบบสื่อสารการเมืองของไมเคิล กูเรวิทช์ (Michael Gurevitch) และเจย์ บลูมเลอร์ (Jay Blumler) เป็นกรอบในการวิเคราะห์การแสดงบทบาททางการเมืองของสื่อ ทฤษฎีนี้ให้ภาพในเชิงระบบการสื่อสารการเมืองอันประกอบด้วยผู้รับสาร สื่อ และนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ สถาบันการเมืองในแง่ของการสื่อสารของพวกเขา สถาบันสื่อในแง่ความเป็นการเมืองของพวกเขา ทิศทางของผู้รับสารในการสื่อสารทางการเมือง และการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเมือง ซึ่งต่างจากงานวิจัยการสื่อสารทางการเมืองในยุคแรก ๆ ที่เน้นเพียงอิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร กูเรวิทช์ และบลูมเลอร์ เห็นว่า ในระบบสื่อสารการเมืองหนึ่ง ๆ อำนาจของสื่อมาจากแหล่งใหญ่ 3 แหล่ง คือ อำนาจทางโครงสร้าง อำนาจทางจิตวิทยา และอำนาจทางบรรทัดฐาน กล่าวคือ ไม่มีสถาบันสังคมใดนอกจากสถาบันสื่อจะมีศักยภาพในการนำเอาเสียงของประชาชนมาให้นักการเมือง นี่จึงเป็นรากฐานอำนาจของสื่อในทางโครงสร้าง ส่วนอำนาจทางจิตวิทยาของสื่อมีรากฐานมาจากความเชื่อถือและความไว้วางใจระหว่างสื่อและผู้รับโดยพัฒนาผ่านความสัมพันธ์ระยะยาว เมื่อเป็นเช่นนี้ สื่อจึงได้อำนาจทางบรรทัดฐานตามไปด้วย อำนาจอย่างหลังนี้ทำให้สื่อสามารถแทรกแซงเหตุการณ์การเมืองหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใด ๆ ก็ได้ ผ่านการนิยามเหตุการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นด้วยการเสนอข่าวสาร ทศนะ ที่นำไปสู่การสร้างภาพความชอบธรรมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้กับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ด้วยการแสดงบทบาท 4 รูปแบบ ได้แก่ บทบาทเป็นผู้ชี้แนะ (editorial guide) บทบาทเป็นคนกลางระหว่างอำนาจฝ่ายต่าง ๆ (moderator or power broker) บทบาทเป็นผู้สนับสนุนหรือเป็นผู้ตรวจสอบ (watchdog) และบทบาทเป็นผู้ให้ความบันเทิง (entertainer) ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับผู้รับกลุ่มต่าง ๆ ก็ถูกแบ่งออกเป็น 4 แบบเช่นกัน ได้แก่ ผู้รับที่เลือกข้างทางการเมือง (partisan) ผู้รับที่เป็นพลเมืองอิสระ (liberal citizen) ผู้รับที่คอยตรวจสอบ (monitor) และผู้รับที่ทำตัวเป็น

คนดู (spectator) ส่วนนักการเมืองหรือแหล่งข่าวทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง รัฐบาล ก็ถูกกำหนดบทบาทไปตามความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับผู้รับใน 4 แบบ ได้แก่ เป็นผู้พูดแบบปลุกเร้า (gladiator) เป็นผู้โน้มน้าวใจที่มีเหตุผล (rational persuader) เป็นผู้ให้ข่าวสารข้อมูล (information provider) และเป็นนักแสดง (actor/performer) (Gurevitch and Blumler, 1977)

ตารางที่ 1 แสดงบทบาทที่สนับสนุนซึ่งกันและกันของผู้กระทำหลักในระบบสื่อสารการเมือง

ผู้รับสาร	นักหนังสือพิมพ์/บุคลากรสื่อ	โฆษกพรรคการเมือง
ผู้เลือกข้าง (partisan)	เป็นผู้ชี้แนะ (editorial guide)	นักปลุกเร้า (gladiator)
พลเมืองเสรี (liberal citizen)	เป็นคนกลาง (moderator)	นักโน้มน้าวที่มีเหตุผล (rational persuader)
ผู้ติดตามตรวจสอบ (monitor)	เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (watchdog)	ผู้ให้ข่าวสารข้อมูล (information provider)
ผู้เฝ้าชม (spectator)	ให้ความบันเทิง (entertainer)	นักแสดง (actor/performer)

ที่มา: Gurevitch, Michael and Blumler, Jay G. (1977). "Linkages between the Mass Media and Politics: a model for the analysis of political communications systems." in **Mass Communication and Society**, 277. Curran, Gurevitch, and Woollacott (eds.). London: Edward Arnold and Open University Press.

การจำแนกกลุ่มผู้กระทำหรือตัวแสดงหลัก (key actors/performers) ในระบบสื่อสารการเมืองตามตารางข้างต้น กูเรวิทช์ และบลูมเลอร์ ได้พัฒนามาจากระบบการเมืองประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมืองและการเลือกตั้งสม่ำเสมอต่อเนื่อง ระบบนี้ ผู้รับสารจะมีความคาดหวังกับสื่อและพรรคการเมืองตามรูปแบบความสัมพันธ์ 4 แบบ บนพื้นฐานที่สื่อมีความเป็นอิสระหรือมีเสรีภาพทางการเมืองในการทำหน้าที่ตามวิชาชีพสื่อ สมมติฐานของพวกเขามองว่า ในโลกตะวันตกที่มีระบอบประชาธิปไตยยาวนาน พรรคการเมืองเข้มแข็ง และมีสื่อมวลชนที่ไม่ถูกครอบงำทางการเมืองจากอำนาจใดอำนาจหนึ่ง หากสื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางทางการเมือง เปิดพื้นที่ให้มีการอภิปรายความคิดเห็นอย่างเสรี หมายความว่า สื่อคาดหวังว่า ผู้รับเป็นพลเมืองที่เสรี เปิดกว้างกับหลากหลายทัศนะทางการเมือง ขณะที่นักการเมืองต้องแสดงบทบาทเป็นผู้โน้มน้าวใจที่มีเหตุผล แต่ในสถานการณ์ที่สื่ออยากให้ผู้รับเลือกข้างทางการเมือง สื่อจะทำตัวเป็นผู้ชี้แนะและเปิดพื้นที่ให้นักการเมืองในฝ่ายที่ตนสนับสนุนปลุกเร้าผู้รับ สื่ออาจแสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้านในบางสถานการณ์เมื่อต้องการให้ผู้รับติดตามตรวจสอบเหตุการณ์การเมือง ทำให้นักการเมืองต้องรับบทผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏต่อสาธารณะ สำหรับระบบสื่อสารการเมืองที่สื่อส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสื่อเชิงพาณิชย์ มุ่งแสวงหากำไรจากการให้ความบันเทิงแก่ผู้รับ ความคาดหวังของผู้รับคือการเป็นผู้เฝ้าดูด้วยความเพลิดเพลิน วางตัวออกห่างทางการเมือง และนักการเมืองต้องกลายมาเป็นนักแสดงทางการเมืองที่สร้างความบันเทิงให้กับคนดู

อย่างไรก็ดี สมมติฐานของกูเรวิทซ์ และบลูมเลอร์ เป็นการจำแนกประเภทแบบอุดมคติ (ideal typology) ที่คาดว่าผู้กระทำหลักแต่ละกลุ่มจะสวมบทบาทโดยตรงไปตรงมาในระบอบการเมืองที่มีเสรีภาพ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ออกจากกันอย่างชัดเจน แต่มีความเป็นไปได้ว่า ในโลกความเป็นจริง ระบบสื่อสารการเมืองของหลาย ๆ ประเทศอาจจะมีเงื่อนไขและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป องค์กรสื่อและนักข่าวอาจจะไม่ได้ทำงานอย่างอิสระ สื่ออาจจะไม่มีความหลากหลาย หรือส่วนใหญ่เป็นสื่อการเมือง (political media) มากกว่าเป็นสื่ออาชีพ (professional media) พรรคการเมืองอาจจะมีหลายพรรคที่แข่งขันกันเพื่อเอาชนะใจผู้ออกเสียงเลือกตั้ง หรืออาจมีพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวที่ชนะเลือกตั้งได้ ครองอำนาจเป็นรัฐบาลหลายสมัยติดต่อกัน ด้วยเงื่อนไขแบบนี้สื่อ ผู้รับ และพรรคการเมืองและนักการเมือง อาจสวมบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกันหรือกระทั่งสวมบทบาทไขว้กันไปมาหรือทับซ้อนกัน ในมุมมองของ แม็คคาร์โก (McCargo, 2012) ซึ่งศึกษาระบบสื่อในประเทศแถบเอเชีย-แปซิฟิก พบว่า สื่อกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์มีความหลากหลายในการทำหน้าที่นักสื่อสารการเมือง เขาชี้ให้เห็นว่า สื่อมีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง สามารถผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือลบก็ได้ สื่อจึงไม่ได้ทำตัวหยุดนิ่งกับที่หรือมีจุดยืนทางการเมืองแบบตายตัวในสถานการณ์การเมืองใหญ่ ๆ แต่สื่อที่มีบทบาทและมีอิทธิพลสูงมักแสดงบทบาทที่ผสมผสานกัน ไม่จำเป็นต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในองค์กรนั้น อาจเรียกว่า มีลักษณะเลือกข้างทางการเมืองแต่มีความหลากหลายในทัศนะมุมมองที่นำเสนอ (partisan polyvalence) ทำให้สื่อมีจุดยืนทางการเมืองที่ยังคงรักษาทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของตนไว้ได้แม้ในสถานการณ์ขัดแย้งทางการเมือง มีการแบ่งขั้วอย่างสุดโต่ง หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างกะทันหัน เช่น รัฐประหาร แนวความคิดนี้เป็นตัวแบบที่สรุปมาจากการศึกษารูปธรรมของสื่อในประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นประชาธิปไตย เช่น ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ศึกษาโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และผลผลิตขององค์กรในด้านข่าวสาร ด้วยการค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เนื้อหาตัวอย่างสื่อที่เป็นผลผลิตของแต่ละองค์กร การศึกษาครอบคลุมทั้งสื่อกระแสหลัก (สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์) และสื่อออนไลน์ ทั้งสื่อเชิงพาณิชย์ สื่อการเมือง และสื่ออิสระ ในประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท จำแนกเป็น 3 กลุ่ม

การดำเนินงาน	องค์กรสื่อ	ประเภทสื่อ	ลักษณะองค์กรสื่อ
สื่อเชิงพาณิชย์	ไทยรัฐ มติชน บางกอกโพสต์	หนังสือพิมพ์	องค์กรสื่อขนาดใหญ่ มีเป้าหมายแสวงหากำไรสูงสุด
สื่อการเมือง	ททบ. 5 ไทยพีบีเอส วอยซ์ทีวี	โทรทัศน์	องค์กรสื่อขนาดใหญ่ มีเป้าหมายทางการเมือง
สื่ออิสระ	ประชาไท ไทยพับลิก้า	ออนไลน์	องค์กรสื่อขนาดเล็ก มุ่งสร้างความหลากหลาย

สำหรับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการ หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวอาวุโส สมาคมวิชาชีพสื่อ ระหว่างวันที่ 17 มิถุนายน - 23 กันยายน 2558 รวมทั้งสิ้น 21 คน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับนโยบาย วิธีการทำข่าว เนื้อหาข่าวที่นำเสนอในห้วงเวลาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เลือกกรรมการเลือกตั้งทั่วไป 2 กุมภาพันธ์ 2557 และกรณีรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557

ผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อาศัยการศึกษาทิศทางข่าวหน้า 1 และบทบรรณาธิการ/บทวิเคราะห์การเมือง ในสื่อหนังสือพิมพ์ รายงานข่าว สกู๊ปข่าว และบทสัมภาษณ์ในสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ และสัมภาษณ์บรรณาธิการ หัวหน้าข่าว และผู้สื่อข่าวอาวุโส ของกลุ่มตัวอย่าง ที่อธิบายกระบวนการทำงานในห้องข่าวและจุดยืนต่อสถานการณ์การเลือกตั้งขององค์กรข่าวนั้น ๆ รวมถึงทัศนคติการมองตนเองเรื่องการเลือกข้างทางการเมืองขององค์กรที่ผู้ให้สัมภาษณ์สังกัดอยู่ (self-perception) ใน 2 เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน คือ การเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 และรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ดังนี้

1. บทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กรณีเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 ผลการศึกษา พบว่า สื่อไทยกลุ่มตัวอย่างแสดงบทบาทแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เป็นผู้ชี้แนะ 2) เป็นคนกลาง และ 3) เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน แบ่งขั้วเลือกข้างใน 2 ลักษณะระหว่าง แสดงจุดยืนเลือกข้างทางการเมือง (partisan) สนับสนุนการเลือกตั้ง กับ แสดงจุดยืนคนกลางหรือไม่แสดงท่าทีด้านใดด้านหนึ่งชัดเจน (moderate)

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ มีจุดยืนเลือกข้างสนับสนุนการเลือกตั้ง คือ หนังสือพิมพ์มติชน สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี และประชาไทออนไลน์ แสดงบทบาทชี้แนะในเนื้อหาข่าว บทบรรณาธิการ/บทวิเคราะห์การเมือง สกู๊ปข่าวและบทสัมภาษณ์ ว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการตามวิถีทางประชาธิปไตย การขัดขวางการเลือกตั้งเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน บรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน ระบุชัดเจนว่า ห้องข่าวมีแนวทางสนับสนุนการแก้ปัญหาตามระบอบประชาธิปไตยคือจัดการเลือกตั้ง และไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม กปปส. ที่ปิดหน่วยเลือกตั้งและล้มเลือกตั้ง (นฤตย์ เสกธีระ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2558) ส่วนผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายข่าว และบรรณาธิการข่าวการเมืองของสถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี ระบุตรงกันว่า ห้องข่าวมีแนวทางชัดเจนในการเสนอเสียงของประชาชนที่เห็นว่า ควรมีการเลือกตั้ง เพื่อยืนยันหลักความเสมอภาค 1 คน 1 เสียง (ประทีป คงสิบ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2558; วันเพ็ญ แก้วอุทุม, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2558) เช่นเดียวกับ บรรณาธิการข่าวประชาไทออนไลน์ ที่อธิบายว่า ช่วงนั้นมีการเคลื่อนไหวไม่ให้มีการเลือกตั้ง ประชาไทจึงทำข่าวเคลื่อนไหวให้มีการเลือกตั้ง พยายามให้เสียงของคนธรรมดาปรากฏออกมา (พิณผกา งามสม, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2558)

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นคนกลาง มีจุดยืนคนกลางหรือไม่แสดงท่าทีด้านใดด้านหนึ่งชัดเจน คือ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ แสดงบทบาทเป็นคนกลางระหว่างขั้วอำนาจการเมือง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือรัฐบาล และอีกฝ่ายหนึ่งคือ กปปส. และพรรคประชาธิปัตย์ ในเนื้อหาข่าว โดยเสนอเหตุผลของทั้งฝ่ายที่ต้องการให้เลือกตั้ง และฝ่ายที่ต้องการหยุดการเลือกตั้ง พาดหัวข่าวโดยไม่ชี้ว่า ข้างใดเป็นฝ่ายถูกหรือผิด ขณะเดียวกัน บทบรรณาธิการไม่สนับสนุนด้านใดด้านหนึ่งเปิดเผย โดยบทบรรณาธิการฉบับเช้าวันเลือกตั้งมีใจความสำคัญว่า การเลือกตั้งต้องเกิดขึ้น เป็นสิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แต่บทบรรณาธิการวันถัดมาชี้ว่า ต้องเร่งปฏิรูปเมื่อการเลือกตั้งล้มเหลว

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) มีจุดยืนคนกลางหรือไม่แสดงท่าทีด้านใดด้านหนึ่งชัดเจน คือ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และไทยพับลิก้าออนไลน์ โดยสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสแสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้านรายงานข่าวตามเหตุการณ์ (การชุมนุมของ กปปส.) ในรูปแบบข่าว มีรายงานสดจากที่ชุมนุมบ่อยครั้ง ในภาพรวมยังพบน้ำเสียงในการรายงานที่ไม่เชื่อว่า จะสามารถจัดเลือกตั้งได้ สุพจน์ จริ่งจิตร รองผู้อำนวยการฝ่ายข่าวของสถานี อธิบายว่า เป็นธรรมชาติของสื่อที่จะตรวจสอบอำนาจรัฐ พื้นที่ที่เกิดการต่อต้านจึงต้องตรวจสอบว่า สิ่งที่ต่อต้านเป็นจริงหรือไม่ และติดตามเหตุผลของการต่อต้าน จึงถูกมองว่า เหมือนเป็นฝ่าย กปปส. เขายืนยันว่า ถ้าดูอย่างเป็นธรรมโดยตลอดจะเห็นว่า เสนอทั้งฝ่ายต้องการและไม่ต้องการเลือกตั้ง มีผลวิจัยมีเดียมอนิเตอร์ยืนยันว่า สัดส่วนแต่ละฝ่ายไม่น้อยกว่ากัน (สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2558) ส่วนสุกัญญา และบทวิเคราะห์การเมืองนำเสนอข้อเสนองานแก้ปัญหา หรือใช้แหล่งข่าว 2 ฝ่าย มาอธิบายข้อเสนองานของผู้สนับสนุนหรือคัดค้านการเลือกตั้ง อย่างไรก็ดี น้ำเสียงของการวิเคราะห์ที่ออกไปในทางไม่สนับสนุนการเลือกตั้ง มาจากการเลือกแหล่งข่าวฝ่ายคัดค้านการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง เสาวลักษณ์ วัฒนศิลป์ บรรณาธิการข่าวการเมืองของสถานี ยอมรับว่า มีข้อจำกัดที่แหล่งข่าวอีกฝ่ายไม่ค่อยมาให้สัมภาษณ์กับสถานี แต่ไม่ใช่ไทยพีบีเอสไม่พยายามหาคนอื่น หากได้แหล่งข่าวที่สนิทมาออกรายการก็ต้องโทรศัพท์สัมภาษณ์ แหล่งข่าวอีกคนหนึ่งก็คิดคนละแบบกับคนที่มาในรายการเพื่อให้สมดุล (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2558)

ส่วนไทยพับลิก้าออนไลน์ แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้านในรายงานข่าวเหตุการณ์ มีน้ำเสียงแสดงท่าทีเป็นกลางค่อนข้างไปทางสนับสนุนการเลือกตั้ง รายงานทั้งข่าวแถลงเปิดตัวเครือข่าย “2 เอา 2 ไม่เอา” ที่คัดค้านรัฐประหาร และขอให้เคารพการใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ และขานนายธีรยุทธ บุญมี ประกาศสนับสนุนการปฏิวัติประชาชนของ กปปส. บุญลาภ ภูสุวรรณ บรรณาธิการบริหาร อธิบายว่า ห้องข่าวไม่ได้กำหนดแนวทางรายงานข่าวเลือกตั้งเป็นพิเศษ อุดมคติของไทยพับลิก้าคือ ข่าวเจาะเชิงเปิดเผยข้อมูล เธอเชื่อว่า หากคนเข้าถึงข้อมูลได้จะสร้างความเท่าเทียม (สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2558)

(2) มีจุดยืนไม่สนับสนุนการเลือกตั้ง คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 (ททบ. 5) โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน แม้จะพยายามสร้างสมดุลระหว่างฝ่ายรัฐบาลและ กปปส. ดังที่ สุชิน ตียวัฒน์ หัวหน้าข่าวหน้า 1 ที่อาวุโสที่สุดในบรรดาหัวหน้าข่าวหน้า 1 ทั้ง 4 คนของหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ระบุว่า ไทยรัฐไม่เลือกข้าง พยายามให้พื้นที่กับ 2 ฝ่าย หากพาดหัวหลักฝ่ายหนึ่ง ก็ต้องพาดหัวรองให้อีกฝ่ายหนึ่ง (สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2558) แต่เมื่อห้องข่าวมีแนวทางเสนอไปตามสถานการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้น เช่น มีผู้ชุมนุมไปปิดหน่วยเลือกตั้งที่ไหน จึงพบว่า สารข่าวหน้า 1 ได้เน้นไปที่ความรุนแรงก่อนวันเลือกตั้ง และความล้มเหลวของการเลือกตั้ง ขณะที่บทวิเคราะห์การเมืองและบทบรรณาธิการ แสดงทัศนะวิจารณ์รัฐบาลที่ต้อจัดการเลือกตั้ง และปฏิรูปการเมืองก่อนเลือกตั้งตามข้อเรียกร้องของฝ่าย กปปส. เช่นเดียวกับ ททบ. 5 ไม่ได้กำหนดวาระเรื่องเลือกตั้งให้มีความสำคัญ แต่เสนอตามเหตุการณ์แบบสรุปภาพรวมว่าการเรียกร้องของ กปปส. คืออะไร และผู้ที่รับผิดชอบภาครัฐทำอะไร ทวีพันธ์ คงคราญ เลขาธิการ ททบ. 5 ระบุว่า สถานีรายงานเหตุการณ์ที่เกิด แต่จะไม่ระบุว่าฝั่งใดถูก เพื่อช่วยประคองให้คนไม่มองว่า สถานีเอียงข้าง (สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2558)

2. บทบาทของสื่อไทยในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กรณีรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ผลการศึกษาพบว่า สื่อไทยกลุ่มตัวอย่างแสดงบทบาทแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เป็นผู้ชี้แนะ 2) เป็นคนกลาง และ 3) เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน แบ่งข้อเลือกข้างใน 2 ลักษณะระหว่าง เห็นด้วยกับการรัฐประหาร กับ ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านการรัฐประหาร

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) มีจุดยืนสนับสนุนการรัฐประหาร คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และ ททบ. 5 โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีท่าทียอมรับความจำเป็นในการรัฐประหาร แม้ข่าวหน้า 1 ไม่แสดงท่าทีสนับสนุน แต่ก็มีน้ำเสียงโยนความผิดให้นักการเมืองว่า เป็นสาเหตุให้กองทัพทำรัฐประหาร และได้แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะผ่านบทบรรณาธิการและบทวิเคราะห์การเมืองว่า เมื่อนักการเมืองไม่ยอมถอยเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ทหารจึงต้องเข้ามาแก้ปัญหาวิกฤตชาติ ส่วน ททบ. 5 เป็นกระบอกเสียงให้กองทัพเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยตรงของ คสช. เป็นแม่ข่ายรวมการเฉพาะกิจให้กับสถานีโทรทัศน์ทุกช่องเผยแพร่เนื้อหาและภาพการปฏิบัติของทหารต่อประชาชนในลักษณะที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพว่า มีเจตนาดี เลขาธิการ ททบ. 5 ระบุว่า คสช. ให้นโยบายแก่ ททบ. 5 ว่า ต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ภารกิจของ คสช. แสดงให้ประชาชนเห็นว่า เมื่อยึดอำนาจแล้ว คสช. สามารถบริหารบ้านเมืองให้เดินต่อไปได้ (ทวิณันท์ คงคราญ, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2558)

(2) มีจุดยืนคัดค้านการรัฐประหาร คือ หนังสือพิมพ์มติชน สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี และประชาไทออนไลน์ โดยหนังสือพิมพ์มติชน แม้จะเสนอข่าวหน้า 1 ถึงการดำเนินการของ คสช. เป็นข่าวใหญ่ แต่ก็แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะผ่านข่าวหน้า 1 อื่น ๆ คือ ท่าทีของต่างประเทศที่จะตัดสัมพันธ์ ต่างชาติเทขายหุ้น และประชาชนแสดงออกต่อต้านรัฐประหาร และยังแสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะผ่านบทบรรณาธิการว่า กปปส. พยายามเคลื่อนไหวให้เกิดการตั้งนายกรัฐมนตรีด้วยวิธีพิเศษเป็นการกระทำนอกรัฐธรรมนูญและรัฐประหารเป็นการกระทำนอกกติกา ประเทศได้รับความเสียหาย นฤตย์ เสกธีระ บรรณาธิการบริหาร ระบุว่า “มติชนไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารอยู่แล้ว ต้นกำเนิดของมติชนก็เป็นแบบนี้ สิ่งที่ปรากฏชัดเจนคือ รัฐประหารคราวที่แล้วไม่ได้มีอะไรดีกว่าเดิม สิทธิเสรีภาพไม่ได้ดี ต่างชาติบีบ ฉะนั้นมันก็พิสูจน์อีกครั้งว่า การรัฐประหารไม่ทำให้ประเทศดีขึ้น ” (สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2558)

ส่วนสถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี ถูกระงับการออกอากาศตั้งแต่ช่วงค่ำวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 ที่มีการประกาศกฎอัยการศึก และถูกปิดไปถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2557 หลังจากนั้นถูกคุมเข้มในการรายงานโดยตลอด แต่ก็แสดงท่าทีคัดค้านรัฐประหารให้เห็นเป็นระยะ บรรณาธิการข่าวการเมืองของสถานี ระบุว่า ภายใต้การควบคุมสื่อของ คสช. วอยซ์ทีวีต้องปรับผังรายการ เปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อความอยู่รอด ระยะแรกเสี่ยงเสนอข่าวการเมือง รายงานตามเหตุการณ์ จดสลับข่าว จดสัมภาษณ์นักวิชาการ และอ้างอิงแหล่งข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศ นักวิชาการต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศแทน จดเสนอข่าวพรรคเพื่อไทยทางโทรทัศน์แต่นำไปเสนอทางเว็บไซต์แทน แต่ยังไม่รายงานเหตุการณ์การแสดงออกของนักศึกษาและชาวบ้านที่คัดค้านรัฐประหารแต่ไม่มีสลับข่าวประกอบ (วันเพ็ญ แก้วอุทุม, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2558) ขณะที่ประชาไทออนไลน์ แสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะด้วยการเสนอเสียงจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากรัฐประหาร และกิจกรรมคัดค้านรัฐประหาร เช่น รายงานประสบการณ์ของบุคคลที่ถูกเรียกตัวจากคำสั่ง คสช. ที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย ข่าวนักศึกษาถูกจับหลังขู

ป้ายคัดค้านรัฐประหาร เผยแพร่รายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรอบปีที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิการ แสดงออก เวทีเสวนาถูกสั่งปิด เสวนาทางวิชาการวิพากษ์วิจารณ์รัฐประหารและรัฐบาลทหาร รายงานบุคคลที่ ได้รับผลกระทบจากคดีประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 (แต่เขียนรัดกุมป้องกันการถูกฟ้องขึ้นศาลทหาร) เป็นต้น

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นคนกลาง มีจุดยืนไม่สนับสนุนการรัฐประหาร คือ หนังสือพิมพ์บางกอก โพสต์ โดยรายงานข่าวใหญ่เป็นการดำเนินการของ คสช. แต่ก็ยังรายงานความเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่คัดค้าน การรัฐประหารแต่ไม่ได้เน้นให้เด่น ขณะที่บทบรรณาธิการแสดงจุดยืนต่อเนื่องกัน 2 วัน วันแรกระบุว่า รัฐประหารไม่ใช่วิธีแก้ปัญหา และอีกวันหนึ่งอุปมาอุปไมยนำความสำเร็จของฟุตบอลหญิงทีมชาติไทยที่สามารถเข้าสู่ฟุตบอลโลกได้สำเร็จเป็นครั้งแรกมาเปรียบเทียบกับสภาพการเมืองว่า ทุกฝ่ายต้องเล่นตามกติกา ต้องทำงาน อย่างอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยต้องใช้เวลายาวนาน ไม่มีทางลัด

กลุ่มที่แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน มีจุดยืนไม่สนับสนุนรัฐประหารคือ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และไทยพับลิก้าออนไลน์ โดยสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้านด้วยการจัดรายการพิเศษ “ผ่าวิกฤตการเมืองไทย” วันที่ 21 และ 22 พฤษภาคม 2557 ด้วยท่าทีมีความหวังว่า การประชุม 7 ฝ่าย ที่นำโดยกองทัพจะเป็นทางออกของปัญหา และยังใช้ช่องทางยูทูบ (www.youtube.com/ThaiPBS) จัดรายการ พิเศษ “ผ่าวิกฤตการเมืองไทย” เมื่อมีการรัฐประหารในบ่ายวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 สถานีวิทยุและโทรทัศน์ ทุกช่องถูกระงับการออกอากาศ และ คสช. มีคำสั่งให้ถ่ายทอดสัญญาณจาก ททบ. 5 แต่ก็ออกอากาศได้ประมาณ 2 ชั่วโมง ก่อนที่ทหารมาควบคุมตัวนายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ รองผู้อำนวยการสถานีไปยังค่ายทหาร เสวตลักษณ์ วัฒนศิลป์ บรรณาธิการข่าวการเมือง ยอมรับว่า การรายงานทางยูทูบมีคนในสถานีเห็นต่าง แต่ยัง รายงานเพราะทำหน้าที่ตามพ.ร.บ.องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ไม่ได้อยู่ภายใต้ การครอบงำของใคร (สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2558) ทั้งนี้ หลังจาก คสช. เปิดให้ออกอากาศได้อีกครั้งวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 ห้องข่าวถูก คสช. เพ่งเล็งว่า เสนอข่าวฝ่ายต่อต้าน และวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ คสช. ทำให้ต้องปรับการนำเสนอเสียงวิจารณ์ คสช. ให้ออกมาเป็นในลักษณะสรุปสาระสำคัญ ไม่ปล่อยเสียงสัมภาษณ์ แห่ล่าข่าว สุพจน์ จริจิตร รองผู้อำนวยการฝ่ายข่าวของสถานี ปฏิเสธข้อวิจารณ์ว่า สถานีร่วมขบวนการกวักมือ เรียกอำนาจนอกระบบ โดยยืนยันว่า คนในกองบรรณาธิการรังเกียจการรัฐประหาร แต่ ณ ขณะนั้น ต้องยอมรับ อย่างหนึ่งว่า กปปส. สร้างกระแสต้องการรัฐประหารมาก ทำให้คนทั้งสนับสนุนและคัดค้าน ด้วยความเป็นสื่อจึง ต้องเสนอปรากฏการณ์ทั้ง 2 ฝ่าย (สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2558)

ขณะที่ไทยพับลิก้าออนไลน์ แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้านมีนโยบายทำข่าวสืบสวนนโยบายภาครัฐ แต่ในช่วงแรกไม่แสดงจุดยืนชัดเจนต่อการรัฐประหาร คอลัมน์ในหมวดเกาะกระแสการเมืองไม่มีการเสนอข่าว รัฐประหาร ต่อมาเปลี่ยนมาแสดงจุดยืนไม่เห็นด้วยกับรัฐประหาร มีการเสนอข่าวนักวิชาการปาฐกถาไม่เห็นด้วย กับแนวทางปรองดองของ คสช. ที่บังคับให้คนคิดเห็นไปในทางเดียวกัน เสนอรายงานเตือน คสช. ให้ระงับการใช้ อำนาจเบ็ดเสร็จ เสนอบทความของผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรที่ได้แย่งนายอานันท์ ปัน ยารชุน โดยชี้ว่า รัฐประหารครั้งนี้ ไม่ใช่รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย และยังร่วมกับโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายมหาชน (iLaw) ประชาไท

ออนไลน์ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดเว็บไซต์ประชาชาติ (Prachamati.org) เป็นเวทีอิสระรับฟังความเห็นประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญ

อภิปรายผลวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า กรณีการเลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557 สื่อกลุ่มตัวอย่างมีการแบ่งข้างเลือกข้างในสถานการณ์วิกฤตทางการเมือง ในกลุ่มที่เลือกข้างทางการเมือง หนังสือพิมพ์มติชน สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี และประชาไทออนไลน์ แสดงบทบาทชี้แนะเนื้อหา มีจุดยืนเลือกข้างสนับสนุนการเลือกตั้ง หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์แสดงบทบาทเป็นคนกลางระหว่างชั่วคราวทางการเมือง 2 ฝ่าย คือ รัฐบาล กับ กปปส. และพรรคประชาธิปัตย์ รายงานข่าวแบบพยายามให้เกิดสมดุล ส่วนบทบรรณาธิการไม่สนับสนุนด้านใดด้านหนึ่งเปิดเผยส่วนหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และ ททบ. 5 แสดงบทบาทเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน มีน้ำเสียงไม่สนับสนุนการเลือกตั้ง แต่ไม่แสดงท่าทีอย่างเปิดเผย ขณะที่สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และไทยพับลิก้าออนไลน์ แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านมีจุดยืนเป็นคนกลางระหว่างชั่วคราว 2 ฝ่าย

เมื่อศึกษาต่อไป กรณีรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 พบว่า หนังสือพิมพ์มติชน สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี และประชาไทออนไลน์ แสดงบทบาทชี้แนะเนื้อหา มีจุดยืนเลือกข้างไม่สนับสนุนการรัฐประหาร สื่อกลุ่มนี้มีจุดยืนที่ชัดเจนทางการเมืองทั้งในกรณีการเลือกตั้งและในกรณีรัฐประหาร หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์แสดงบทบาทเป็นคนกลางระหว่างชั่วคราวทางการเมือง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือรัฐบาล อีกฝ่ายหนึ่งคือคณะรัฐประหาร เป็นสื่อที่มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจนเช่นกัน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน แต่มีท่าทียอมรับความจำเป็นในการรัฐประหารในบทบรรณาธิการและบทวิเคราะห์การเมือง ททบ. 5 เปลี่ยนไปแสดงบทบาทชี้แนะทางการเมืองและสนับสนุนรัฐประหาร สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน มีท่าทีไม่สนับสนุนรัฐประหาร ส่วนไทยพับลิก้าออนไลน์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน มีจุดยืนเป็นคนกลางในตอนแรก ต่อมาค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นไม่สนับสนุนการรัฐประหาร

ภาพที่ 1 แสดงพลวัตของสื่อแบ่งข้างมองจากเนื้อหาและจุดยืนของกองบรรณาธิการ

บทบาทสื่อ	เลือกตั้ง 2 กุมภาพันธ์ 2557			รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557			ผู้รับสาร
	สนับสนุน	ไม่สนับสนุน	คนกลาง	ไม่สนับสนุน	สนับสนุน	คนกลาง	
ผู้ชี้แนะ	มติชน วอยซ์ทีวี ประชาไท			มติชน วอยซ์ทีวี ประชาไท	ททบ. 5		เลือกข้าง
คนกลาง			บางกอก โพสต์	บางกอก โพสต์			พลเมืองเสรี
สุนัขเฝ้าบ้าน		ไทยรัฐ ททบ. 5			ไทยรัฐ		ผู้ติดตาม ตรวจสอบ
			ไทยพีบีเอส ไทยพับลิก้า	ไทยพีบีเอส		ไทยพับลิก้า	

หากพิจารณาตามทฤษฎีอำนาจของสื่อในระบบสื่อสารการเมืองของ กูเรวิทซ์ และบลูมเลอร์ (1977) ที่คาดว่า ผู้กระทำหลักแต่ละกลุ่มจะสวมบทบาทอย่างตรงไปตรงมา จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อไทยไม่ได้แสดงบทบาทตรงไปตรงมาหรือชัดเจนตายตัว เพราะสมมติฐานของทฤษฎีนี้พัฒนากรอบการมองขึ้นมาจากระบบการเมืองประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมืองและการเลือกตั้งสม่าเสมอต่อเนื่อง (มีเสถียรภาพ) และมีบรรยากาศของเสรีภาพในการแสดงออกนำมาซึ่งความมีอิสระของสื่อ แต่สำหรับประเทศไทยอยู่ในระบอบการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ กล่าวคือ ในช่วง 12 ปีหลังสุดมีการรัฐประหาร 2 ครั้ง (2549 และ 2557) มีรัฐธรรมนูญ 4 ฉบับ มีการควบคุมเสรีภาพของประชาชนผ่านอำนาจและกฎหมายพิเศษของคณะรัฐประหาร เช่น ประกาศและคำสั่งที่ใช้ควบคุมสื่อและกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นเงื่อนไขให้แต่ละองค์กรสื่อต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ไม่ว่าจะเป็นลัดไกการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการแสดงจุดยืนแบบคลุมเครือทั้งในการรายงานข่าว และพื้นที่แสดงความคิดเห็น หรือแสดงความคิดเห็นในพื้นที่ข่าวแต่มีท่าทียอมรับในฝ่ายที่มีอำนาจในพื้นที่ความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องระบบหนังสือพิมพ์ไทยของแม็คคาร์โก (2000, 2012) ซึ่งเห็นว่า กองบรรณาธิการไทยรัฐมีการทำงานที่ใช้จุดยืนทางการเมืองแบบเลือกข้างที่หลากหลาย (partisan polyvalence) แต่ขณะเดียวกัน ก็มักจะอิงกับอำนาจสูงสุดเพื่อความอยู่รอดขององค์กร และที่ จักรกฤษ เพิ่มพูล อดีตประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมัยที่ 7 (2555-2558) ซึ่งให้เห็นเช่นกันว่า ไทยรัฐมีความแตกต่างจากสื่อกระแสหลักส่วนใหญ่ ไม่ต้องการให้ผู้อ่านมองว่าอยู่ชั่วไหนดังนั้นจึงเปิดพื้นที่ที่หลากหลายมาก มีคอลัมน์นิสต์และการ์ตูนนิสต์ 2 ฝ่าย เพื่อรักษาฐานผู้อ่านที่เป็นมวลชนจำนวนมาก (สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2558)

มีพักที่จะต้องพูดถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของสื่อ กล่าวคือ โครงสร้างตลาดของสื่อทุกประเภทได้เปลี่ยนไปมากในช่วง 20 ปีมานี้ สื่อหนังสือพิมพ์ที่เคยเติบโตต่อเนื่องในทศวรรษ 2530 นั้นได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 2540 จนทำให้มีสภาพประคองตัว ปัจจุบันสื่อสิ่งพิมพ์เติบโตน้อยลงมาก ต้องใช้ยุทธศาสตร์ขยายไปสู่สื่อประเภทอื่น เช่น สื่อออนไลน์ และโทรทัศน์ เพื่อชดเชยกับยอดขายที่ลดลง ในช่วงทศวรรษที่ 2540-2550 สื่อใหม่ เช่น วิทยุชุมชน¹ เคเบิลทีวี ทีวีดาวเทียม และสื่อออนไลน์ ยังเข้ามาแข่งขันในเวทีนี้ด้วย โดยเฉพาะโทรทัศน์ดาวเทียมนั้นได้รับความนิยมและเติบโตรวดเร็ว เป็นสื่อที่มีบทบาททางการเมืองชัดเจนเป็นพิเศษ กลุ่มการเมืองเช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ร่วมกับเครือข่ายสื่อของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและเอเอสทีวีซึ่งเป็นทีวีดาวเทียม เคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นปรากฏการณ์พันธมิตรสื่อเหลือง ต่อมากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้ใช้ทีวีดาวเทียมเคลื่อนไหวสนับสนุนพ.ต.ท.ทักษิณ ที่ถูกยึดอำนาจโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เป็นปรากฏการณ์ทีวีสีแดง และมีการถ่ายทอดไปตามช่องเคเบิลทีวีท้องถิ่นทั้งทีวีสีเหลืองและทีวีสีแดง พรรคการเมืองใหญ่ เช่น พรรคประชาธิปัตย์มีบลูสกายทีวี พรรคเพื่อไทยมีวอยซ์ทีวี ทำหน้าที่สื่อสารกับฐานมวลชนผู้สนับสนุนพรรค ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้รับมีทางเลือกข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น สื่อจึงต้องแข่งขันกันมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทั้งการจับกลุ่มผู้อ่านโดยเฉพาะเพื่อรักษาฐานผู้อ่านของตนเอง ไปพร้อมกับการรักษาตัวให้อยู่รอดปลอดภัยจากการถูกปิดภายใต้รัฐบาลทหาร

¹ รัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 40 บัญญัติให้รัฐจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกัน ผลที่ตามมาคือ เกิดสื่อชุมชนอันเป็นการทำให้ประชาชนและชุมชนเข้าถึงการเป็นเจ้าของกิจการวิทยุและโทรทัศน์ได้เป็นครั้งแรก

เช่นเดียวกับสื่อโทรทัศน์ แม้จะดูเหมือนว่า มีการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ คือการเปิดประมูลใบอนุญาตโทรทัศน์ดิจิทัลเชิงพาณิชย์จำนวน 24 ช่อง แต่ในความเป็นจริงหน่วยงานของรัฐก็ยังยึดถือความถี่ไว้ได้ และยังได้เป็นผู้ให้บริการโครงข่ายสัญญาณโทรทัศน์ดิจิทัล (MUX) โดย ททบ.5 ได้รับจัดสรร 2 โครงข่าย ส่วนสื่อของรัฐช่องอื่นได้ช่องละ 1 โครงข่าย สื่อของรัฐยังมีพื้นที่สื่อสารสามารถเป็นคู่แข่งทางการเมืองของกลุ่มการเมืองและสื่อเอกชนได้ต่อไป โดยเฉพาะในช่วงรัฐประหารที่ ททบ. 5 ทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายควบคุมการออกอากาศโทรทัศน์ทั้งหมด สถานีโทรทัศน์ทั้งหลายจึงตกอยู่ภายใต้การควบคุม และต้องปรับท่าทีการรายงานเพื่อความอยู่รอดขององค์กร ขณะเดียวกัน ในส่วนสื่อออนไลน์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ตั้งขึ้นหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ก็ได้ออกพ.ร.บ.การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ 2550 ควบคุมสิทธิเสรีภาพประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่สื่อสารผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้สื่อออนไลน์ต้องใช้ความระมัดระวังในการรายงานเป็นพิเศษเพื่อไม่ให้กระทบความอยู่รอดขององค์กร

แต่ข้อค้นพบที่ว่า สื่อไทยแสดงบทบาทแตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นผู้นำ เป็นคนกลาง หรือเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน มีจุดยืนคลุมเครือหรือไหลเลื่อนไปตามสถานการณ์ ก็มีได้หมายความว่า จะสามารถตัดสินได้ว่า องค์กรสื่อ นั้น ๆ ทำหน้าที่ได้ดีหรือไม่ดี ความเป็นมืออาชีพหรือไม่เป็นมืออาชีพกว่ากัน เพราะความเป็นมืออาชีพ (professionalism) ถูกพัฒนาขึ้นมาในระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจและเสรีนิยมการเมือง ขณะที่ประเทศไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้น ยิ่งภายใต้บริบทการเมืองปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านทางการเมือง หมายความว่า เป็นสภาวะการณ์ที่ระบอบการเมืองอย่างน้อย 2 ระบอบมาปะทะขัดแย้งกัน ในที่นี้คือ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกับการเลือกตั้งของประชาชน กับระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย มีรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองที่รัฐประหารยึดอำนาจ สื่อจึงเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ของ 2 ระบอบอย่างเลี่ยงไม่ได้ ประเด็นจึงน่าจะอยู่ที่ว่า สื่อใดพยายามมีบทบาทในการสนับสนุนคุณค่าของกระบวนการประชาธิปไตย ในความหมายที่ว่า ทำหน้าที่จัดหาข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเพื่อให้พลเมืองเป็นอิสระจากการควบคุมและสามารถปกครองตนเอง (self-governing) (Kovach and Rosenstiel, 2007) ภายใต้บรรยากาศของประเทศที่ไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกและสื่อไม่มีความอิสระ และน่าสนใจว่า ในอนาคตสื่อจะเล่นบทบาทแบบใดในการเปลี่ยนผ่านรัฐประหารด้วยการเลือกตั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะการศึกษาในอนาคต

1. สามารถเจาะลึกไปถึงลักษณะคู่ขนานของระบบการเมืองและสื่อ (political parallelism) ว่าสื่อและพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กันแบบใด อาจเป็นในระดับบุคคล องค์กร หรือในระดับโครงสร้างอำนาจที่สื่อมีส่วนเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของระบอบการเมือง
2. ความเป็นมืออาชีพสื่อถูกนิยามว่าอย่างไรในบริบทประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ต่างจากความเป็นมืออาชีพในบริบทประชาธิปไตยแบบสากลอย่างไร มีเงื่อนไขใดบ้างที่จะมีโอกาสก่อให้เกิดความเป็นมืออาชีพแบบดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

Jingjit, Supoj. (2015, July 29). Deputy Director of ThaiPBS. Personal interview. (In Thai).

สุพจน์ จริงจิตร. (2558). รองผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย.

สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม.

Kongkran, Thawinan. (2015, September 2). Secretary of Royal Thai Army Radio and Television (Channel 5). Personal interview. (In Thai).

ทวินันท์ คงคราญ. (2558). เลขานุการสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5. สัมภาษณ์, 2 กันยายน.

Kongsib, Prateep. (2015, July 9). Senior Director of News Program and Production of VoiceTV. Personal interview. (In Thai).

ประทีป คงสิบ. (2558). ผู้อำนวยการอาวุโสด้านรายการข่าวและปิกนิกะ สถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี. สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม.

Manager online. (2014). **thāng'ōk chat yang mūt biktū nat thok chet fāito wan nī phūa Thai sat phū banchakān thahan bok len bot huana patiwat** [The national solution is still dark. "Prayuth" to discuss 7 parties today. Pheu Thai criticized the army commander played a coup leader]. (online). Retrived 2015, October 18 from <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9570000056743> (In Thai).

ผู้จัดการออนไลน์. (2557). **ทางออกชาติยังมีด "บิกตู" นัตก 7 ฝ่ายต่อวันนี้ พท.ชัดผบ.ทบ.เล่นบทหัวหน้าปฏิวัติ**. เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9570000056743>

Ngamsom, Pinpaka. (2015, August 7). News Editor of Prachatai. Personal interview. (In Thai).

พินผกา งามสม. (2558). บรรณาธิการข่าวสำนักข่าวประชาไท. สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม.

Permpool, Chakkrish. (2015, July 22). Former President of the National Press Council of Thailand (2012-2015). Personal interview. (In Thai).

จักร์กฤษ เพิ่มพูล. (2558). อดีตประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมัยที่ 7 (2555-2558). สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม.

Poosuwan, Boonlarp. (2015, July 29). Executive Editor of Thaipublica. Personal interview. (In Thai).

บุญสม ภูสุวรรณ. (2558). บรรณาธิการบริหารสำนักข่าวไทยพับลิก้า. สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม.

Prachachat online. (2014). **buānglang nāthī ratthaprahan chai kasēm yan ratthaban mai 'ōk biktū thup to lan ngan nāthī nī phom yut kān pokkhroṅg** [Behind the minutes of the coup "ChaiKasem" insists government does not leave "Prayuth" hits the table "this time I took over the ruling"]. (online). Retrived 2015, October 18 from http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1400760047 (In Thai).

ประชาชาติออนไลน์. (2557). เบื้องหลังนาที่รัฐประหาร “ชัยเกษม” ยันรัฐบาลไม่ออก “บิ๊กตุ๋” ทูบโตะลั่นจัน
นาที่นี้ผมยึดการปกครอง. เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2558. เข้าถึงได้จาก
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1400760047

Sektheera, Narit. (2015, July 9). Executive Editor of Matichon Daily. Personal interview. (In Thai).

นฤตย์ เสกธีระ. (2558). บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์มติชน. สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม.

Taewutum, Wanpen. (2015, June 17). Political News Editor of VoiceTV. Personal interview.
(In Thai).

วันเพ็ญ แก้วอุทุม. (2558). บรรณาธิการข่าวการเมืองสถานีโทรทัศน์วอยซ์ทีวี. สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน.

Thaipublica. (2014). **praden hoṭ rọp̣ sapdạ** [Weekly Hot Issues]. (online). Retrived 2015,
October 18 from <http://thaipublica.org/2014/05/hot-issues-social-media-week-22-2/>
(In Thai).

ไทยพับลิก้า. (2557). **ประเด็นฮอตรอบสัปดาห์**. เข้าถึงเมื่อ 18 ตุลาคม 2558. เข้าถึงได้จาก
<http://thaipublica.org/2014/05/hot-issues-social-media-week-22-2/>

Tiyawat, Suchin. (2015, July 22). Front page News Editor of Thairath. *Personal interview*.
(In Thai).

สุชิน ตีวัฒน์. (2558). หัวหน้าข่าวหน้า 1 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม.

Treerat, Nualnoi (Head of the project), Siriyuvasak, Ubonrat and Ujjin, Vinissa. (2016). **botbaṭ
khōng̣ sū̄ nai krabuānkān plianplāng̣ thāng̣ setthakit kāmnuāng̣ læ
prachathipatai : suksā̄ kōraṇī pratheṭ Thai Kamphūchā̄ læ ‘indōnīsīā** [The Role
of Media in the Transformation of Economy, Politics and Democracy: A case of
Thailand, Indonesia and Cambodia]. Chulalongkorn University. (In Thai).

นวนน้อย ตรรัตน์ (หัวหน้าโครงการ), อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และวินัสสา อุชชิน. (2559). **บทบาทของสื่อใน
กระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ การเมือง และประชาธิปไตย: ศึกษากรณีประเทศไทย
กัมพูชา และอินโดนีเซีย**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Wattanasin, Saowaluck. (2015, July 4). Political News Editor of ThaiPBS. Personal interview.
(In Thai).

เสาวลักษณ์ วัฒนศิลป์. (2558). บรรณาธิการข่าวการเมืององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่ง
ประเทศไทย. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม.

ภาษาต่างประเทศ

Gurevitch, Michael and Blumler, Jay G. (1977). “Linkages between the Mass Media and Politics:
a model for the analysis of political communications systems.” in **Mass
Communication and Society**, 270-290. Curran, Gurevitch, and Woollacott (eds.).
London: Edward Arnold and Open University Press.

Kovach, Bill., and Rosenstiel, Tom. (2007). **The Elements of Journalism**. New York: Three Rivers Press.

McCargo, Duncan. (2012). “Partisan Polyvalence: Characterizing the Political Role of Asian Media.” in **Comparing Media Systems Beyond the Western World**, 201-223. Daniel C. Hallin and Paolo Mancini (eds.). Cambridge: Cambridge University Press.

_____. (2000). **Politics and the Press in Thailand: Media Machinations**. London: Routledge.

Post Graphics. (2014). “Polling Figures.” **Bangkok Post** (February 3): 1.